

Afrapportering af projekt om selvmordsforebyggelse i arresthuse

Kriminalforsorgens Uddannelsescenter startede i slutningen af 2005 projekt om selvmordsforebyggelse i Kriminalforsorgen for midler bevilliget af Socialministeriet.

Projektets formål

Projektets formål var "at sundhedspersonalet på arresthuse (herunder Københavns Fængsler) gennem supplerende, målrettet uddannelse, samt ved at sætte deres egne erfaringer i dialog med eksperter på relevante fagområder, udvikler deres kompetencer i at afdække risikosignaler og iværksætte relevante tiltag i forhold til selvmordsrisiko hos nyindsatte, (herunder) indsatte med mulig sindslidelse." (citeret fra ansøgning).

Projektforløb

V ønskede i første omgang at etablere en erfaringsopsamling og efteruddannelsesindsats for sundhedspersonalet i arresthusene. Vi valgte netop denne målgruppe, fordi sygeplejersker (og i nogle tilfælde læger) *rutinemæssigt* har kontakt med den indsatte ganske tidligt, som regel inden for det første døgn af indsættelsen. Det er en kendsgerning, at halvdelen af alle selvmord i Kriminalforsorgen sker i de første 14 dage af indsættelsen. En nærmere analyse af disse selvmord viser et mønster, hvor der er flest lige i begyndelsen af indsættelsen (det første døgn, den første uge). Fokus er derfor på *varetægtsindsatte i arresthuse*.

Tilbageblik

Projektet bygger på en lang række forudsætninger og erfaringer, både generelt i Danmark og specifikt i Kriminalforsorgen. Det drejer sig om Regeringens handlingsplan, 1998, Indstilling om forebyggelse af selvmordsadfærd blandt indsatte i Kriminalforsorgens institutioner, 1999 og bogen Selvmordsforebyggelse blandt indsatte, 2001. De to sidstnævnte publikationer blev som følge af disses anbefalinger umiddelbart fulgt op af et omfattende uddannelsesinitiativ for omkring 25% af medarbejderne (herunder også sygeplejersker) i arresthussektoren.

Selvordsforebyggelsesprojekt 2005 - 2006

Det aktuelle projekt blev indledningsvis konsolideret i en arbejdsgruppe, bestående af ledelsen af hhv. det lægelige og det sygeplejefaglige område på Københavns Fængsler og med ansvar for Kriminalforsorgen som helhed, samt med projektpartneren fra Videnscenter for transkulturel psykiatri og lederen og en medarbejder fra Uddannelsescenteret.

På dette møde blev det besluttet, at projektet skulle tage udgangspunkt i sundhedsmedarbejderne, det vil sige de psykiatriske konsulenter, læger, sygeplejersker og psykologen på Københavns Fængsler (KF), samt i Kriminalforsorgens del af Sandholmlejligheden (i det følgende vil Sandholmlejligheden indgå under betegnelsen KF); denne målgruppe blev valgt, fordi KF huser langt de fleste varetægtsarrestanter (577 pladser). Desuden er der på Københavns Fængsler, som den eneste anstalt, et tilstrækkeligt stort antal sundhedsmedarbejdere til at afvikle projektet for medarbejdere fra samme tjenestested.

Vi har afholdt to møder med sundhedspersonalet på Københavns Fængsler for at skabe motivation til at indgå i projektet og for selv at få en fornemmelse af, hvad sundhedsmedarbejderne kunne ønske sig at få ud af projektet. Disse møder var gode og konstruktive og udover, at det blev starten på et godt samarbejde, fik vi en god fornemmelse af medarbejdernes aktuelle kompetencer på området. Dette gjorde det muligt senere at formulere en relevant spørgeramme til et fokusgruppeinterview med henblik på yderligere afdækning af viden, holdninger og færdigheder.

Fokusgruppeinterview

Fokusgruppeinterviewet foregik med to læger og to sygeplejersker fra Københavns Fængsler. Dette fokusgruppeinterview er dokumenteret i et stort set ordret referat og vil med udvalgte citater indgå i en samlet, detaljeret og perspektiverende redegørelse for projektet.

Seminar for læger, sygeplejersker og psykiatriske konsulenter på Københavns Fængsler

Vi planlagde og gennemførte et to-dages seminar med deltagelse af HELE sundhedspersonalet på KF (dog undtagen den øverste ledelse, som sammen med et antal vikarer dækkede betjeningen af de indsatte de pågældende to dage). Seminaret var overvejende bygget op omkring foredrag i temaer, som er relevante for selvmordsforebyggelse i Kriminalforsorgen. Der indgik moduler om: kommunikation, præsentation af helt aktuel opgørelse fra Indenrigs- og Sundhedsministeriet af psykisk sygdom og kriminalitet*, modul om personlighedsforstyrrelser, særlige problemstillinger i forhold til PTSD (og andre behandlingskrævende tilpasningsreaktioner), samt om etniske minoriteter med psykiske lidelser.

Deltagerne i seminaret gav udtryk for tilfredshed med det faglige udbytte, men de kunne ønske sig mere tid til øvelser og kommunikation. Vi kan nu bagefter se, at vi også med fordel kunne have inviteret det gejstlige personale (som repræsenterer protestantisk, katolsk og muslimsk religion). Dette fordi nogle indsatte har megen kontakt og stor tiltro til det gejstlige personale – desuden ville det formentlig være en faglig berigelse at kende mere til, hvad denne faggruppe rent faktisk bidrager med i relation til selvmordsforebyggelse.

På seminaret gik vi i dialog med deltagerne om deres ønske for det fremtidige arbejde med projektet.

Der blev etableret en ny arbejdsgruppe, bestående af undertegnede, Marianne Kastrup (overlæge på Videnscenter for transkulturel psykiatri) og repræsentanter for lægegruppen, de psykiatriske konsulenter og sygeplejerskerne for at fortsætte arbejdet.

Seminaret blev evalueret skriftligt med metoden Cue Enterprice, som er en reaktionsevaluering og Uddannelsescenterets sædvanlige evalueringsmetode.

---

* Psykisk sygdom og kriminalitet, Indenrigs og sundhedsministeriet 2006, www.im.dk

Arbejdsgruppen nåede frem til, at vi skulle iværksætte et supervisionsprojekt. Vi valgte at tage kontakt til en ekstern supervisor (en der ikke var ansat i Kriminalforsorgen). Der var imidlertid kun ganske få, der meldte sig, og initiativet måtte herefter opgives.

Seminar for sygeplejersker og fængselsfunktionærer på de øvrige arresthuse

Da vi stadig havde fokus på selvmordsforebyggelse i arresthusene, var "næste led i kæden", i prioriteret rækkefølge: sygeplejersker i arresthuse, fængselsfunktionærer i arresthuse uden fast sygeplejerske og sygeplejersker i fængslerne. 26 medarbejdere deltog i dette to-dages seminar: 3 sygeplejersker og 22 fængselsfunktionærer.

På dette seminar vurderede vi, at der med fordel kunne anvendes en interaktiv metode med vægten lagt på træning i kommunikation med indsatte med henblik på identifikation af selvmordsrisiko med henblik på at iværksætte en relevant forebyggelse.

Samarbejde med Livslinien

De undervisere, vi fandt bedst egnede til at forestå dette kursus, var to medarbejdere fra Livslinien. Livslinien uddanner årligt et meget stort antal frivillige medarbejdere til telefonrådgivning af selvmordstruede. De frivillige er typisk i forvejen professionelle inden for omsorgsområdet (læger, psykologer, socialrådgivere, præster m.m.). Livslinien har desuden solid erfaring med uddannelsesaktiviteter i forhold til en lang række faggrupper, herunder politi og hospitalsansatte.

Seminaret, der blev afholdt over to dage, blev udviklet i samarbejde mellem Livslinien og Uddannelsescenteret. Det bestod af kommunikationsøvelser i mindre grupper, træning i risikovurdering og debat. Deltagerne evaluerede kurset som meget udbytterigt, og alle gav udtryk for, at de havde fået noget værdifuldt med hjem. Evalueringen er dokumenteret i et notat.

Vurdering af de to afholdte seminarer

Samlet om de to seminarer kan siges, at de begge var udbytterige både for os og for deltagerne. De var, som det fremgår, ret forskellige. Forskelligheden var valgt, fordi de deltagende tilhørte to forskellige målgrupper. Det ville ikke give så megen mening at undervise psykiatriske konsulenter, læger og sygeplejersker i professionel kommunikation med selvmordstruede, som det gav at undervise fængselsfunktionærene i dette. Til gengæld profiterede førstnævnte gruppe fint af ekspertindlæggene på det første seminar. Fælles for deltagernes reaktioner var, at deltagerne gav udtryk for, at de blev bekræftet i, at de gjorde meget rigtigt i forvejen, og at det var godt at få tydeliggjort, at der i forvejen foregår et godt arbejde ude i arresthusene dog med en samtidig erkendelse af, at man altid kan blive dygtigere.

Den videns- og erfaringsopsamling, vi har foretaget i projektperioden, vil senere blive beskrevet mere indgående og her blive sat i sammenhæng med Kriminalforsorgens hidtidige og nuværende arbejde omkring selvmordsforebyggelse. Vi håber at kunne afslutte arbejdet med en række anbefalinger til Kriminalforsorgens arbejde med selvmordsforebyggelse..

Opsummering – hvor står vi nu?

Projektet har vist os, at Kriminalforsorgens medarbejdere har stor interesse i at lære mere om, hvordan man bedst forebygger selvmord / livsfarlige handlinger. Selv om forekomsten af fuldbyrdede selvmord er lille, regnet som absolut tal (ca. 8 om året i gennemsnit), er det forebyggende arbejde af den yderste vigtighed. Der er langt flere tilfælde af livsfarlige handlinger, end der er af fuldbyrdede selvmord - desuden er det jo ikke umiddelbart muligt at tælle hvor mange selvmord, der bliver afværget, fordi den forebyggende indsats er lykkedes.

Indholdet af de kurser, som har været afholdt og de øgede kompetencer, det har ført med sig, har bestemt også relevans uden for det helt snævert fokuserede arbejde med selvmordsforebyggelse. Desuden har kurset tilfredsstillet et ønske om efteruddannelse inden for området fra alle niveauer i Kriminalforsorgen.

Perspektivering – visioner

På baggrund af de gennem projektet indhøstede erfaringer, har Kriminalforsorgens Uddannelsescenter været i stand til dels at samle eksisterende holdninger, viden og erfaringer om selvmordsforebyggelse i den danske kriminalforsorg, dels at afprøve forskellige projektføløb. Dette vil ruste os til implementering af kurser i selvmordsforebyggelse fremover, både i form af bedre undervisningsmaterialer og den pædagogiske tilrettelæggelse.

Kriminalforsorgens Uddannelsescenter vurderer, at der er en god sandsynlighed for at projekter i selvmordsforebyggelse fremover kan sættes i værk med det formål at nå en større gruppe af Kriminalforsorgens medarbejdere. Specielt sigter vi mod at kunne formulere en kursusbeskrivelse, der kan indgå i fængselsfunktionærernes efteruddannelse.

Kriminalforsorgens Uddannelsescenter har haft meget stort udbytte af de ekstra muligheder for en indsats i det selvmordsforebyggende arbejde, projektmidlerne har tilvejebragt.

På vegne af Kriminalforsorgens Uddannelsescenter

Uddannelseskonsulent, cand. psych., Birgit Erichsen,